

Davant la Casa Museu Àngel Corzo, a Chiapas de Corzo, el 5 de gener, Marcos explica per què no presta el seu suport al candidat del PRD, el partit d'esquerra.

Marcos recorre Mèxic en contracampanya

El sotscomandant Marcos va començar l'1 de gener l'Altra Campanya, un viatge per Mèxic per criticar els candidats a presidir el país. La crònica dels primers dies conté els missatges principals.

San Cristóbal de las Casas (Mèxic). 4 de gener. La capital zapatista de Chiapas. Destinació del turisme "altermundialista". Un cibercafé cada tres portes. I grups de guitarres tocant versions dels Clash i Mano Negra al costat de discoteques de salsa i reggaeton. A la plaça de la catedral, un públic mestís, indígena i de blancs occidentals esperen l'arribada de la caravana zapatista que, des de l'1 de gener, s'ha proposat recórrer tot Mèxic coincidint amb el dotzè aniversari de l'aixecament armat contra la dictadura del PRI (setanta anys de revolució domesticada) i amb les pròximes eleccions presidencials del 2 de ju-

liol, que han de rellevar després de sis anys Vicente Fox, el cap d'estat conservador (PAN) que va trencar el monòleg priísta. El subcomandant Marcos ha d'aparèixer, sense treure's el passamuntanyes, enmig d'un ambient de festa, per celebrar "La Otra Campana" que pretén, ara sense pistoles, arribar a la població desencantada pel canvi frustrat. Zapatour II, tal com l'han batejat els mitjans després de la seva marxa cap a la capital, el 2001, que es va acabar amb una intervenció de dones zapatistes al Congrés i el posterior vot en contra dels diputats.

Marcos no arriba muntat en la Yamaha de muntanya model XTZ-125, amb la qual havia de fer la primera etapa del seu periple, més de 100 quilòmetres entre La Garrucha i San Cristóbal de las Casas. El seu cop mediàtic recreava, en aquella ocasió, la pel·lícula *Diarios de motocicleta*, de Walter Sales, que retrata la joventut del Che Guevara quan va travessar el continent americà com a revolucionari iniciàtic, als anys cinquanta. Possiblement, Marcos no va trobar la mateixa Norton, de 500 centímetres cúbics, tal com li hauria agradat. Els analistes de *La Crònica*, el diari progovernamental del PAN, recorden que fins i tot li ha copiat l'asma i, malgrat que continua fumant en pipa, ha hagut de ser curat pel mal de la selva i dels bons hospitals. Una vida de guerrille que, segons aquests periodistes, no impedeix fer anades i vingudes cap a la Ciutat de Mèxic.

Però Marcos ens vol explicar una història. I el seu vessant literari acaba sent més atractiu que totes les revelacions anteriors sobre la seva identitat. En trajecte del primer dia es va emportar portapaquets un pollastre, que ell anomena Pingüí, i que també va patir la caiguda de la moto que alguns fotògrafs van aconseguir captar.

"El capitalisme ens tracta a tots com a fòssim pollastres, només ens engreixe per portar-nos a l'olla." En aquest moment, Pingüí va fer un gest perquè no toquéssim aquest tema, i va continuar parlant de la repressió i el racisme. Ho explicava el subcomandant a la plaça, entre actuació i actuació reivindicació sectorial, per tractar d'introduir també el tema de la llibertat sexual, en un ambiciós programa que passa de les llengües totjovals, tztetzal

tzotzils, xoles o xamules als gais i les lesbianes. “No sé si sabem com s’estimen els galls i les gallines, però Pingüí no podia perquè queia. I la qüestió és que estava enamorat i el corresponien, però no hi havia manera. No sabia com acoblar-se amb la seva companya, no hi arribava. Fins que un dia, sense que ningú l’ajudés, Pingüí i la senyora Pingüina van fer el que s’ha de fer quan dues persones, no importa si són homes o dones, s’estimen. I ara ja tenen pingüinets...”

El no-discurs havia durat ben bé una hora, i als qui encara no havíem assistit a una de les seves dissertacions ja ens sorprenia aquest humor tan iconoclasta. El resum, però, síntesi dels seus objectius, no va deixar cap dubte. “Nosaltres estem dient que, a l’Altra Campanya, hem d’escollir si deixem que les coses es quedin com estan. No és veritat que no passarà res. Sí que passarà. Les coses es posaran pitjor! I ens convertirem en animals. L’altra opció que ens queda és fer-hi alguna cosa. I el que hem de fer no és a dalt. No és als governs, sinó que ho hem de fer entre nosaltres, a baix. I és a baix, on neix un pensament: com transformar aquesta societat. Diem a baix i a l’esquerra. Per això vam escollir el número i el nom de ‘Cero’: un zero a l’esquerra, que per al món de dalt no val. Ens vam posar subdelegat per ser un zero, a baix i a l’esquerra. No hi haurà càrrecs, ni diners, però sí la satisfacció de canviar aquest país des d’on s’ha de fer el canvi, des de baix.”

5 de gener. Chiapas de Corzo. Més a l'oest. Sector que ja no dominen els zapatistes. Un senyor fa una arenga contra els espanyols, primer, i els governants de Mèxic, després, perquè han soterrat tota la tradició indígena anterior. Marcos deixa parlar un home de cent sis anys, que està a punt de fer-ne cent set. Algú que va veure passar les revolucions de Pancho Villa i Emiliano Zapata, a principi del segle XX. Amb més tranquil·litat, asseguts als porxos de la Casa Museu Ángel Corzo, amb un cordó format per encaputxats, però també per voluntaris a cara descoberta, transcorren tres hores entre les intervencions de camperols, mestresses dels pobles dels voltants, professors, estudiants i gent que no entén que el subcomandant

A San Cristóbal de las Casas, el 4 de gener, Marcos ja va arribar sense la moto amb que començà el viatge. Un accident el va fer canviar de vehicle.

no doni suport al candidat del PRD, el partit de tradició d’esquerra que, aquesta vegada, encarna l’exalcalde de Mèxic DF, Andrés Manuel López Obrador (AMLO), el millor situat en les enquestes per a les presidencials de juliol.

“Alguns de vostès estan preocupats perquè els líders es puguin vendre. Per la nostra part, no es preocupin. Primer, perquè nosaltres no som els seus líders. Som els seus companys. Per això vam fer l’Altra Campanya. No perquè un estigui per sobre de l’altre, sinó perquè cadascú tingui el valor que conquereixi amb el seu treball i la seva lluita. I la segona raó, perquè a nosaltres, en aquests dotze anys, ja ens ho han ofert tot. I no hem agafat res. Tret que sigui la presidència de la República. Ja vaig dir que ens sobra intel·ligència perquè per ser president s’ha de ser un *pendejo* [entenqui’s ‘pocasolta’]”.

I, acte seguit, amb la parsimònia mexicana, però sense mossegar-se la llengua, recordant –com dirà més tard– que hi ha policies de paisà a la sala, llança unes afirmacions sense apel·la-

tius. “Companys, hi ha una paraula que es diu dignitat. La dignitat és que un es respecta a si mateix i respecta l’altre. La dignitat és el que va donar origen al moviment zapatista. No pas la cultura i el coneixement. Els qui formen l’Exèrcit Zapatista d’Alliberament Nacional (EZLN) no saben llegir ni escriure i no saben parlar davant d’un micròfon. Ni tan sols parlen castellà. Tampoc sumar ni restar. Mai van anar a l’escola. Perquè no existien. I, per aquesta raó, vam dir ‘Ja n’hi ha prou!’. Així va començar tot. El problema de l’Altra Campanya és si ens respectem a nosaltres mateixos o no. Si no ens respectem, no ens respectaran. I tot el que està en joc a la campanya electoral és un profund menyspreu a vostès. A la seva intel·ligència. O és que algú pot creure que aquests programes de televisió i anuncis són dirigits a gent intel·ligent, votin pel PRI, el PAN o el PRD. El problema que es planteja amb López Obrador és fals. Ell no és d’esquerra i ho ha repetit una i altra vegada. Està rodejat de

A Tonalá, el 6 de gener, Marcos anuncia la mort de la comandanta Ramona, un fet que provoca la primera interrupció del seu viatge.

VICENÇ BATALLA

tot l'equip de Salinas de Gortari [ex-president del PRI].”

El contingut del discurs va pujant de to i apunta cap a qüestions delicades entorn de les incerteses d'aquests sis mesos i la implicació que es demana als assistents, encara que la forma continuarà sent suau. “La casa, que és la República, la vam fer nosaltres, els camperols, obrers i indígenes. I n'estem fora! En aquests dotze anys, hem reivindicat els drets dels pobles indis. I no han complert! Ni el PRI, ni el PAN ni el PRD. Tots van votar-hi en contra, per això seguim amb caputxes. I, quan sortim, ho fem amb el risc de les nostres vides. No perquè ens hagin d'atropellar, sinó per un tret. No els demanem que morin, sinó que lluitin, que se sacrificuin perquè un altre *cabrón* no es faci ric. Per arribar-hi, es necessita un grup, homes i dones sense por. No hauran d'agafar cap arma ni tapar-se la cara.”

Tres quarts d'hora de respectuosa atenció, interrompuda per alguns aplaudiments. Els policies de paisà i els partidaris del PRD callen. Ja disposen de les pròpies tribunes. I diuen que,

si els zapatistes van desarmats, ells els respecten i els protegeixen. Mentrestant, es publica que alguns dels comandants històrics han fet deserció, que Marcos emprèn aquesta iniciativa perquè es troba afeblit i perquè cada cop hi ha menys intel·lectuals que li fan costat, perquè no entenen l'estratègia de l'abstenció. Com a record, la invitació a *pozol*, una mena de beuratge de cacau que, efectivament, ens acaba provocant una diarrea important.

6 de gener. Tonalá. Un auditori encara més gran, estranyat perquè la discussió que s'havia encetat s'ha parat de cop i volta. Al cap d'una hora, torna a pujar a l'escenari Marcos. “En el meu treball, com a portaveu de l'EZLN, hi ha moments molt durs com aquest. M'acaben d'avisar que la companya comandanta Ramona ha mort aquest matí. La comandanta Ramona va arrencar deu anys a la mort gràcies a gent com vostès que van fer possible un trasplantament de ronyó. Aquest matí s'havia aixecat amb vòmits i sang, i ha mort camí de San Cristóbal... És

molt difícil parlar, però puc dir que el món ha perdut una d'aquestes dones que pareixen nous mons. Mèxic ha perdut una de les lluitadores que li fa falta. I, a nosaltres, ens han arrencat un tros del nostre cor...”; gairebé entre plors, el subcomandant abandona la sala i puja a la camioneta amb la qual ha de fer la volta al país, acompanyat d'altres vehicles tot terreny. Retornen al seu territori natural, on vetllaran el cos de María Díaz Hernández, d'una quarantena d'anys, i que havia participat en l'aixecament de fa dotze anys.

El Comitè Clandestí Revolucionari Indígena decideix, al cap de dos dies reprendre l'Altra Campanya, des de la selva Lacandona, amb la Sexta Declaració de l'estiu anterior, i Rafael Sebastián Guillén Vicente, l'exprofessor d'arts gràfiques a la Universitat Autònoma de Mèxic (UAM), de quaranta-vuit anys, amb la seva nova identitat, continuarà la seva nova peregrinació pels trenta-dos estats del país fins a Tijuana, la frontera del nord

Vicenç Batalla